

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Історія культури Слобідської України

Шифр та назва спеціальності

032 Історія та археологія

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Історія науки та українознавство

Кафедра

Українознавства, культурології та історії науки (310)

Рівень освіти

Третій (доктори філософії)

Тип дисципліни

Фахова, вибіркова

Семестр

3

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Красіков Михайло Михайлович,

Mykhailo.Krasikov@khpi.edu.ua, mmkrasikov@gmail.com

кандидат філол. наук, доцент, професор кафедри, директор Етнографічного музею «Слобожанські скарби» імені Гната Хоткевича НТУ «ХП».

Напрями наукових досліджень: етнологія, фольклористика, літературознавство, мистецтвознавство, краєзнавство, музейна справа, педагогіка.

Понад 1000 друкованих праць. [Детальніше про викладача на сайті кафедри http://web.kpi.kharkov.ua/ukin/vikladachi](http://web.kpi.kharkov.ua/ukin/vikladachi)

Загальна інформація

Анотація

Предмет навчальної дисципліни «Історія культури Слобідської України» є багатоскладовим та охоплює основні етапи виникнення і розвитку цього історико-етнографічного регіону, особливості народного побуту слобожан та художнього життякраю. Дисципліна спрямована на: 1) формування здатності мислити культурологічними категоріями, застосовувати знання з історії вітчизняної культури та культури Слобідської України для визначення життєвих цілей, пріоритетів, творчої спрямованості та самореалізації. Формування знань про закономірності національного історико-культурного процесу, засвоєння загальнолюдських та національних культурних цінностей; 2) адаптованість до сучасного полікультурного середовища; вміння орієнтуватися в інформаційному потоці глобалізованого світу, висловлювати і обґрунтовувати особисте ставлення до подій сучасного культурного життя України та історико-етнографічного регіону Слобожанщина; 3) формування на основі культурологічних знань гуманістичного світогляду, активної життєвої позиції, моральних принципів і якостей, передусім патріотизму, гідності, людяності, милосердя, оптимізму, відповідальності, почуття нового; 4) здатність до встановлення взаємозв'язків минулих і сучасних культурних подій. Освідомлення важливості

«Історія культури Слобідської України»

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

зберігання і охорони пам'яток вітчизняної культури; 5) здатність орієнтуватися у світі художньої культури Слобідської України, інтерпретувати і оцінювати визначні мистецькі твори, готовність до художнього самовираження у сфері дозвілля.

Мета та цілі дисципліни

Сформувати у аспірантів: 1. Здатність виявляти та опрацьовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти та узагальнювати отриману інформацію; 2. Здатність здійснювати історико-етнологічні дослідження, використовуючи методологічний інструментарій історії, етнології та інших гуманітарних наук, застосовуючи новітні інформаційно-комунікативні технології та інформаційні бази даних; 3. Вміння створювати наукові тексти не лише українською, але й однією з іноземних мов з використанням термінів, які використовуються в фаховому середовищі; 4. Здатність брати участь у дискусії з історико-етнологічної наукової проблематики, у різних формах наукової комунікації; 5. Здатність відрізнити специфіку у підходах до вирішення проблем в галузі історії та етнології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історико-етнологічної науки; 6. Здатність застосовувати поглиблені знання з історії та етнології при розробці (відповідно до конкретних вимог) наукових проектів прикладної спрямованості, а також при вирішенні окремих практичних проблем; 7. Здатність в межах обраної спеціалізації здійснювати інноваційні дослідження, які спрямовані на вирішення фундаментальних наукових проблем, вміння готувати результати історико-етнологічних наукових досліджень до оприлюднення у фаховому середовищі; 8. Вміння застосовувати сучасні методи викладання історії, етнології та суміжних навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах. 9. Формування знань про сутність, специфічні риси і тенденції розвитку культури Слобідської України, її історико-типологічні характеристики, про видатних творців цієї культури.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – іспит

Компетентності

СК-1. Здатність здійснювати історіографічну критику, уміти виявляти необ'єктивну інформацію і неупереджено інтерпретувати зміст досліджуваної літератури.

СК-2. Володіння основами наукового пошуку історичних джерел та здійснення їхнього аналізу, з врахуванням останніх досягнень у галузі історичного джерелознавства.

СК-3. Здатність до організації та проведення наукових досліджень відповідно до новітніх тенденцій розвитку історичної науки. Вміння здійснювати наукові дослідження із залученням широкого кола джерел і наукової літератури, сучасних методів дослідження із найактуальніших історичних проблем.

СК-4. Розуміння основних причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей історичного процесу, набуття навичок критичного мислення, вміння систематизувати, узагальнювати та оцінювати отриману інформацію.

СК-5. Розуміння тенденцій розвитку суспільства і науки на сучасному етапі та їхнього зв'язку з минулим досвідом. Вміння логічно аргументувати і доказово відстоювати власну позицію під час наукової дискусії.

Результати навчання

РН-7. Володіти методологією історіографічної критики, уміти виявляти необ'єктивну інформацію і неупереджено інтерпретувати зміст досліджуваної літератури.

РН-8. Знати та володіти основами наукового пошуку історичних джерел і здійснення їхнього аналізу з врахуванням останніх досягнень у галузі історичного джерелознавства.

РН-9. Демонструвати здатність до організації та проведення наукових досліджень відповідно до новітніх тенденцій розвитку історичної науки, вміти здійснювати наукові дослідження із

залученням широкого кола джерел і наукової літератури, сучасних методів дослідження з найбільш актуальних історичних проблем.

РН-10. Розуміти основні причинно-наслідкові зв'язки та закономірності історичного процесу, демонструвати навички критичного мислення, вміння систематизувати, узагальнювати та оцінювати отриману інформацію.

РН-11. Розуміти тенденції розвитку суспільства і науки на сучасному етапі та їхній зв'язок з минулим досвідом. Демонструвати вміння логічно аргументувати і доказово відстоювати власну позицію під час наукової дискусії.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год.: лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

«Історія України у глобальному вимірі», «Історія української науки і техніки», «Методологія наукових досліджень»

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Курс передбачає лекційні заняття, що відбуваються в інтерактивній формі із обговоренням матеріалу, презентації та дискусії на практичних заняттях, написання реферату або есе, використання сучасних напрямів історичних досліджень у власних публікаціях аспірантів. При викладанні дисципліни з метою активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких як: проблемні лекції, відкриті обговорення, презентації.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання здобувачів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у здобувачів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Здобувачі стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Практичні заняття передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Історіографія історії культури Слобідської України
Культурна спадщина давніх народів на теренах
Слобожанщини (археологічні культури)
Родинні та календарні свята й обряди, обрядовий фольклор
Типи поселень. Слобожанська хата.
Архітектурні стилі.
Образотворче мистецтво
Історія освіти.
Просвітницькі проекти XIX — початку XX ст.
Бібліотечна та музейна справа.
Внесок студентів, випускників та співробітників ХПІ у вітчизняну та світову культуру.

Теми практичних занять

1. Слобідська Україна як історико-етнографічний регіон. Діалог культур як домінанта життя слобожан у мультикультурному та поліетнічному середовищі.
2. Необрядовий фольклор: історія вивчення, специфіка, класифікація.
3. Семіотика побуту.
4. Народний одяг, взуття, прикраси. Декоративно-ужиткове мистецтво.
5. Релігійне життя слобожан.
6. Розвиток театру.
7. Історія літератури та журналістики.
8. Музична культура.
9. Історія розвитку фотомистецтва в Харкові
10. Війни і проблема охорони культурної спадщини Слобожанщини

Теми лабораторних робіт

Лабораторні заняття в рамках дисципліни не передбачені |

Самостійна робота

Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються. Аспірантам також рекомендуються додаткові матеріали – відео, статті – для самостійного вивчення. У межах самостійної роботи передбачається написання письмової роботи на одну з наступних тем:

Вивчення історії культури Слобожанщини в радянський та пострадянський періоди.
Територія Слобожанщини в Середньовіччі : розвиток культури.
Календарні свята, обряди, календарний фольклор слобожан : історична динаміка і сучасний стан.

Побутова магія на Слобожанщині.

Слобожанські обряди, пов'язані з будівництвом хати.
Розвиток архітектури на Слобожанщині в контексті європейської історії архітектури.
Історія харківських театрів радянської та пострадянської доби.

Образотворче мистецтво слобожан як джерело для краєзнавства. Літературні журнали та альманахи Харкова 2-ї пол. XX — поч. XXI ст.

Для написання письмової роботи аспірант сам або після консультації з викладачем здійснює бібліографічний пошук, складає план, розкриває зміст питань, до письмової роботи додає презентацію (10-15 слайдів). Обсяг письмової роботи – 10-15 сторінок.
За роботу аспірант отримує оцінку, яка додається до загального рейтингу. Максимально 20 балів.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Академік архітектури О.М. Бекетов. Архів документів (1891 — 1941) / [керівники видав. проєкту В.М. Бабаєв (наук. ред.); М.А. Балишев; авт-упоряд. : О.В. Балишева; ред.-упоряд. Т.П. Єлісєєва, А.М. Миколук; наук. консультант Д.М. Вітченко]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків: Золоті сторінки, 2022. 652 с.

2. Академік архітектури О.М. Бекетов. Образотворча спадщина / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова; [керівник видав. проєкту В.М. Бабаєв (наук. ред.); авт-упоряд. : О.Й. Денисенко, Т.П. Єлісєєва]. Харків: ФОП Рубашкін Д.Ю., 2024. 256 с. : іл.

3. Верменич Я. В. Українсько-російське пограниччя: історичний досвід та сучасні виклики регіонального розвитку / відп. ред. В. А. Смолій ; НАН України, Ін-т історії України. — Київ : Ін-т історії України, 2023. — 338 с. <http://resource.history.org.ua/item/0017591>

4. Горбонос В. Дорогами Сквороди. Слобідська Україна. Книга-подорож меморіальними місцями та архівними документами, пов'язаними з ім'ям Григорія Савича Сквороди, 1759 — 1794 роки / Горбонос В., Парамонов А. Харків : Точка, 2022. 216 с. <https://paramonovfund.com.ua/ru/dorogami-skovorody/>

5. Красіков М.М. Історія та культура Слобожанщини // Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Історія та культура України» : для студентів 1 курсу / уклад.: Гутник М. В., Дворкін І. В., Демочко Г. Л. [та ін.]. – Харків : НТУ «ХП», 2024. С. 195-213. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/c85d43e3-0ba6-4f18-a3c0-0704998bb29f/content>

6. Красіков М. М. Локації українського Харкова: музеєфікаційний аспект. Проблеми дослідження, збереження, популяризації / М. М. Красіков // Могилянські читання 2022. Зберегти пам'ять: українське музейництво у вирі лихоліть : зб. наук. праць. – Київ : Національний заповідник “Києво-Печерська лавра”, 2023. – С. 217-226. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/74679>

7. Методичні вказівки з навчальної дисципліни "Історія культури Слобідської України" для аспірантів (спеціальність 032 — історія та археологія). Плани семінарів [Електронний ресурс] / уклад. М. М. Красіков ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ "ХП", 2024. – 44 с. – URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/77104>

8. Парамонов А. Григорій Квітка-Основ'яненко: від Основи до Харкова. Харків: Видавець Андрій Парамонов, 2023. 128 с.

9. Парамонов А., Погрібний А., Щукін П. Скворода в місті мудрості Захарполісі. Харків: Видавець Андрій Парамонов, 2024. 160 с.

10. Сергій Тимошенко. Повернення / за наук. ред. О. Михайлишин. Харків: раритети України, 2021. 288 с.

11. Смілянська Ю. Мандри в просторі та часі. Подорож єврейськими місцями України. Харків: Вид-во “Контраст”, 2021. 356 с.: 815 іл.

12. Таранушенко С. А. Знищені шедеври української дерев'яної сакральної архітектури : книга з доповненою реальністю / С. А. Таранушенко ; передм. В. В. Вечерський ; упоряд. О. О. Савчук ; ІР НБУВ, ДНАББ, Український культурний фонд. Харків : О. Савчук, 2021. 224 с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/Znishe.pdf

13. Утевська П., Горбачов Д. Будинок із левами. Нариси історії українського візуального мистецтва XI-XX століть / за заг. ред. А. Пучкова. К.: Дух і Літера, 2024. 568 с.

Додаткова література

1. Звід пам'яток історії та культури України: Харківська область. Куп'янський район. Великобурлуцька, Вільхуватська, Дворічанська, Шевченківська територіальні громади : енциклопед. вид. / голов. ред. В. Смолій ; упоряд.: Л. М. Колесникова, Я. В. Ліхолетов ; Харків. наук.- метод. центр охорони культурної спадщини. Харків : Курсор, 2021. 254 с. <http://www.spadschina.kh.ua/assets/files/Knigi/zvid%20kupjansk.pdf>

2. Звід пам'яток історії та культури України: Харківська область. м. Люботин. м. Первомайський і Первомайський район. Енциклопедичне видання / голов. ред. В. Смолій ; упоряд.: Л. М. Колесникова, Я. В. Ліхолетов ; Харків. наук.-метод. центр охорони культурної спадщини. Харків : Курсор, 2020. 175 с. <http://www.spadschina.kh.ua/assets/files/Vidannya/Zvid%20Lyubotyn%20Pervomaysk.pdf>

3. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 9. Народна житлобудівна культура. Екологія та організація середовища проживання / голов. ред. Г. Скрипник ; уклад.: З. Гудченко, О. Головка, М. Бех, А. Ярова, К. Бех, Б. Сауляк, В. Іванчишен ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ : ІМФЕ, 2020. — 944 с. <https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/spadshchyna/2020/jytlo.pdf>

4. Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. 76-ї Міжнар. наук. конф., Харків, 21 квіт. 2023 р / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. — Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2023. — 208 с. <http://history.karazin.ua/themes/history/resources/85c1c333d3430dc8af8311775f53c390.pdf>

5. Красиков М. М. До біографії художника та педагога ХТІ М. М. Уварова [Електронний ресурс] / М. М. Красиков // Автоматизація, електроніка, інформаційно-вимірювальні технології: освіта, наука, практика : матеріали 4-ї Міжнар. наук.-техн. конф., 01-02 грудня 2022 р. / ред. кол.: П. О. Качанов [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т" [та ін.]. — Електрон. текст. дані. — Харків, 2022. — С. 196-197. — URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/61002>

6. Красиков М.М. Козак Невмирака і його невмирущі праці. Пам'яті Валерія Романовського. *Культурна спадщина Слобожанщини* : збірка наукових статей. Число 52. Харків : Курсор, 2023. С. 5-29. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/74358>

7. Красиков М.М. «Красиве і корисне»: Побут-і-Буття у традиційній народній культурі українців (рефлексії з приводу книги «Ростислав Рыбальченко и его сельский мир»). *Матеріали до української етнології* : щорічник. Зб. наук. пр. Вип.20 (23) / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАНУ, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. Київ, 2021. С. 134-138. URL: <https://mue.etnolog.org.ua/2021-rik/20-23/2453-suchasni-narodoznavchi-i-mystetstvoznavchi-refleksiyi-ta-ohlyady/5466-krasive-i-korisne-pobut-i-buttya-u-traditsijnij-narodnij-kul-turi-ukrajintsiv-refleksiji-z-privodu-knigi-rostislav-rybal-chenko-i-ego-sel-skij-mir>

8. Красиков М.М. Людина-енциклопедія: Микола Сумцов як автор енциклопедичних видань. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки*. 2024. Вип. 38. С. 133-144. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2024-38-13>

9. Красиков М. М. Музейна складова галереї "ART KhPI" [Електронний ресурс] / М. М. Красиков // X Луньовські читання. Вип. 6: Музей в епоху глобальних трансформацій: проблеми і перспективи (до 100-річчя від дня народження А.Ф.Луньова) : матеріали наук.-практ. семінару, 29 берез. 2019 р. / Уклад. О. Г. Павлова ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Іст. ф-т, Каф. історіографії, джерелознавства та археології, Центр краєзнавства ім. акад. П. Т. Тронька. — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. — С. 47-50. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/74356>

10. Красиков М. М. Перші харківські пам'ятники як маркери регіональної ідентичності [Електронний ресурс] / М. М. Красиков // Ідентичності в умовах пограниччя : матеріали Міжнар. наук. конф., 27-28 січня 2022 р. / За заг. ред. Павла Леньо ; ДВНЗ "Ужгородський національний університет". — Електрон. текст. дані. — Ужгород : ТОВ "РІК-У", 2022. — С. 143-156.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/74351>

11. Красіков М.М. Проводи в армію в українській традиції другої половини ХХ століття (за польовими матеріалами). *Zaporizhzhia Historical Review*. 2022. вип. 6 (58). С. 254—269. URL: <http://istznu.org/index.php/journal/article/view/2416/2237>

12. Красіков М. М. Фотохудожники НТУ «ХПІ»: дві персоналії / М. М. Красіков // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = Information technologies: science, engineering, technology, education, health : наук. вид. : тези доп. 28-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2020, [28-30 жовтня 2020 р.] : у 5 ч. Ч. 4 / ред. Є. І. Сокол. – Харків : Планета-Прінт, 2020. – С. 81 <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/74814>

13. Красіков М. М. Харківський недотуризм: проблема ревіталізації культурних атракцій / М. М. Красіков // Культурна спадщина: інноваційні підходи та сталий розвиток = Cultural heritage: innovative approaches and sustainable development : тези II-ї міжнар. наук.-практ. конф., 8-9 вересня 2023 р. = Abstracts of the 2nd International Scientific and Practical Conference, September 8-9, 2023. – Львів : Львівська політехніка, 2023. – С. 85-89.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/72900>

14. Тези доповідей до 25-ї Міжнародної наукової конференції «Слобожанські читання» / Харківський наук.-метод. центр охорони культурної спадщини. — Харків : Друкарня Мадрид, 2021. — 182 с. http://www.spadschina.kh.ua/assets/files/Vidannya/tezi_20.05.2021.pdf

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності здобувача та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з усних виступів на практичних заняттях (50%), інд.завдання (20%) та із суми відповіді здобувача на питання на іспиті (30%).
Робота на практичних заняттях оцінюється від 1 до 5 балів, максимально на всіх практичних заняттях можна отримати 50 балів
Якщо здобувач отримав знання через неформальну освіту і має відповідний сертифікат, тоді, за домовленістю із викладачем, можливе перезарахування результатів навчання.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис
30.08.2024

Завідувач кафедри
Олена ТВЕРИТНИКОВА

Дата погодження, підпис
30.08.2024

Гарант ОП
Олена ТВЕРИТНИКОВА

